

Töö ja Wõitlus

Eesti Iseseiswa Sotsialistliku Töölise Partei häälekandja

№ 3.

Tallinnas, 14. mail 1920.

№ 3.

Toimetus ajutiselt: Falkspargi uul. nr. 2, kort. 12.

Talitus ajutiselt: „Walwaja“ ruumes, W. Pärnu maant. nr. 31. Awatud kella 5—7 p. l.

Tellimise hind: 10 marka kuus.

Üksik nummer 3 marka.

SISUKORD: — s: Maareform ja põllutöölised — H. Kruus Nõukogude Wenemaa tähtsus rahwuswahel. liikum. seisukohalt. — i —: Rahu ja töölised. — A. L. Õigus ja wõim. H. K.: „Tere tulemast!“ — 1. Üleriikline maatöölis- ametiühisuste kongress. — Resolutsioon maareformi teo- tamise kohta. — Resolutsioon poliitilise momendi kohta — † Ed. Hammer: 1. mai mälestused 919 — Mile: Mallikas: Kiri Eesti pursuile. — E. Udwer: Mispärast ma neid toetan.

Maareform ja põllu- töölised.

Üheks tähtsamaks, põhjalikumaks ja „punase- maks“ seaduseks meie Asutawa Kogu tööde hulgas peetakse maaseadust. Tema loojad sotsiaaldemokraa- did ja tööerakondlased tõendawad oma häälekandja- tes ja igal rahwa koosolekul, et maaseadus kõrwal- dab meil maa nälja, annab wõimalust ka waejema- tel rahwakihtidel põlluharijaks saada ja päästab neid eraettewõtjate küüsisist. Ühe sõnaga — ta muu- dab põhjalikult meie maatarwitamise wiisi, tehes teda õiglasemaks ja töölise huwidele wastawa- maks.

Kui palju kõiges selles tõtt on, selgub maa- seaduse tegeliku läbiwiimise waatlemise juures.

Kõige pealt peab tähendama, et see „punane“ maaseadus määrab ära ainult maa uuenduse põhi- jooned, tema on koor, millele peawad täiendawad määrused ja seadused õieti sisse andma. Maaseadus, alles kõige pealiskaudsemates joontes kokkuseatud, jätab täiendawate seaduste ja määruste wäljaand- jatele sedawõrd laiad tegewuse piirid, et nad maa- uuendust õige tähtsal määral oma heaksarwamise järele wõiwad korraldada.

Et see nii on, selgub kohe, kui wähegi tähele- panelikult lugeda maaseadust ja wabariigi walitsuse poolt wäljaantud määrusi maareformi teostami- seks.

Wõtame näituse. Oletame, et meid huwitab see, kellel on õigus maaseaduse § 1. põhjal wõoran- datud maad saada. Maaseaduse § 16. kinnitab, et „maad antakse neile, kes seda hariwad ühikult ehk teistega koos“, mille juures § 21. põhjal an-

takse esimeses järjekorras sõduritele, siis § 22. põh- jal nende talude rentnikkudele, kes senni wäiketafu- dena on wõorandatud maad pidanud ja lõpuks teis- tele harilikkudele surelikkudele. Sellest wõime jä- reldada, et maaseaduse järele on õigus igal inimesel maad saada, milleks tarwis ainult § 20. näidatud korras oma soowi wallanõukogu kaudu maakonna- walitsusele teatada.

Kuid see asi ei ole omegi mitte nii lihtne. Wa- bariigi walitsuse maareformi teostamise määruste § 77 a annab wallanõukogule järgmise juhtnõõri: „Maa saajate nimekirjade kokkuseadmisel tuleb sil- mas pidada, et maa tähtjal oleks sarnasedid kal- duwusi ja kogemusi põllutöö alal (minu harwendus), et tema suudaks temale määratud koh- ta pidada.“

Selle juhtnõõriga on nraa soowija antud täie- kult wallanõukogu meelewalla alla. Wallanõukogu wõib oma heaksarwamise järele inimest maasaajate nimekirja wõtta, kuid sama hästi ka wõtmata jät- ta. Sest millega tõendab maatahtja, et temal „sar- naseid kalduwusi ja kogemusi on“, et ta maad har- rida suudab. Iseäranis täbarasfe teisukorda sattu- mad põllutöölised, kellel Jenni oma majapidamist pole olnud. Nad wõiwad küll tõendada, et nad nii ja nii kaua on seal ja seal mõisa põllul tööd tei- nud ja et neil põlluharimises kogemused ei puudu, aga kuidas nad tõendawad oma „kalduwusi“ milja- kaks põlluharimiseks. Ja mida mõtleb walitsus üleüldse nende „kalduwuste“ all — seda määrused lähemalt ei seleta ja sellepärast wõiwad wallanõu- kogud igaiüks oma moodupuuga hakata neid „kal- duwusi“ mõõtma. Ja nende otsuste peale on wõi- mata ka edasi kaebada, sest et keskkohas pare- minigi ei saa oma „kalduwusi“ tõendada, kui kohe peal.

Kus nõukogus põremegeste enamuse, seal võib suur osa töölisi just nende hulka sattuda, kellel määruses nõutud „kalduwusi ja kogemusi“ mitte ei ole.

Wallanõukogu võib mainitud paragrahwis kõne all olevate maasaaja wooruste üle otsustada ainult siis, kui isik wallas tuntud. Aga mis teeb ta tundmata inimestega? — Tõenäoliselt on jällegi wõimalus neid maasaajate hulgast välja jätta.

Niijuugust weniwat ja täpisealt juheta paragrahwis si tohiks üheski määruses olla. See annab ta teostajatele piiramata wõimu, mille tõttu isiklikud arwotendused, poliitilised ja klassilised kired küsimuse otsustamise juures mõõduandwad wõiwad olla. Kuid nähtawasti on walitus selle paragrahwiga tähtsitudki töölise maaisule piiri panna ja maasaamiseks wõimalust anda „kindlamatele“ isikutele. Riigimaade ülemad juhivad wallanõukogude tähelepanu juba otsekohe selle peale, et maad nendele antaks, kellel aineline jõud ei puudu. See ongi õieti terwe selle keerulise seadusandluse peidetud siht.

Juba sellest nähtusest üksi on küllalt, et arusaada kuiwõrd hästi maaseaduse kaitses meie wae-sema kihi — põllutöölise huwid. Kuid läheme edasi ja oletame, et maaseaduse nimekirjadesse siiski wõiwad sattuda ka töölised, aga kas on neil meie maaseaduse ja selle praeguse teostamise wiisi juures wõimalik maad wõtta?

Nagu teada, tuleb maaseaduse 10. § põhjal wõõrandatava maa ja inwentaari eest mõisaomanikkudele tasu maksta. § 13. järele hindawad neid warandusi komisjonid, mis koos seisawad põllutöömunitestriumi, maakonnawalituse ja wallanõukogu esitajatest. Et meil praegusel ajal põllutöömunitestriumi esitajatena pea erandita parempoolsete erakondade liikmed ametis on, ja et maakonnawalitustes samuti kodanlaste enamuse, kes oma huwide kaitsja välja saadawad, kuna aga ainult mõnedes wallanõukogudes töölise enamuse, siis seisawad üleüldiselt pea kõik hindamise komisjonid koos kodanlaste käsilastest, kes mõisate waranduste hindamisel töörahwa huwid silmas ei pea. Selle tõttu kruwitakse mõisa inwentaari hind nii kõrgele, kui wähegi wõimalik. Tartu maakonnas on näit. Luunja ja ta karjamõisate inwentaari wäärtus peale 2 ja poole miljoni hinnatud, kuhju hoonete hind ei kuulugi. Sarnase hinnakruwimise puhul on töölised kaebust tõstnud, kuid asi on jenni soikus. — Alatskivi mõisa töölised kaebawad, et seal hinnatud sarnaseid asju, mida kellegil waja ei ole ja mida tarwitada ei saagi, nagu karkiseid köiejupeid jne. Nii toimetatakse nähtawasti igal pool. Kui nüüd tööline mõisast maad tahab saada ja kui tal enesel inwentaari ei ole, peab ta nii kallist hinnatud inwentaari mõisast ostma. Maareformi teostamise määruste § 136. põhjal võib ta inwentaari ainult „kõhemaksetawa raha eest“ saada. Tõsi, sama määruste järgmine paragrahw, nagu ka maaseaduse 27. § lubawad riigi poolt uutele rentnikkudele tarwilikku krediiti, kuid jenni ei ole maapanika weel asutatud, ega anta ka mõnel muul teel walituse poolt neile abi. Järjekult peab maatahjal enesel tarwilik kapital olema.

Kui suur peaks see kapital umbes olema?

Jättes kõrwale kahehobuse kohta, waatame kui palju täheks 15—20 wakamaalise krundi harimiseks tarwis minew inwentaar maksma. Inwentaari arwame wõõrandatud mõisate ülemõetmise juhatuskirja § 23-das toodud hindade tabeli järele, rehken-dades iga hindamise rubla kahekümne marga peale ja peale selle weel — elawale inwentaarile 100 protsenti ja elutale 25 prots. juure, mida wäljamüügil riik enese kasuks wõtab.

Inwentaari täheks tarwis:

1914. a. hind.		Arwataw riigi müügihind.
1 hobune	Rbl. 150	Mrk. 6000
2 lehma	" 100	" 4000
2 siga	" 70	" 2800
5 lammas	" 25	" 1000
1 wanker	" 25	" 625
1 regi	" 8	" 200
Hobuseriistad (rangid, look, ohjad, sedelgas, wäljad, leid, trengid).	Rbl. 20	" 500
Põllutööriistad (puuäke, ader, hark-ader, rull, sõnniku- ja heina-hang, 2 wikatit, 2 reha, kühwel, hang, 2 wikatid, 2 reha, kühwel, kirwes, labidas.)	Rbl. 35	" 875
10 puuda kaera seemet — keskmise turu hinnaga		" 1200
10 puuda odra seemet — keskmise turu hinnaga		" 1200
120 puuda kartuli seemet — keskmise turu hinnaga		" 1200

Kokku Mrk. 19600

Nii siis inwentaar, kui teda mõisast kroonu hinnaga saada, ühes furult ostetud seemnewiljaga, teeb meie arwamise järele 19.600 m. wälja. Sita juure peab weel arwama poole aasta rent, mis maareformi teostamise määruste § 91, märkus 1 järele otsustades, tuleb ette maksta, siis inimeste ja loomade toit uue lõikuseni ja lõpuks hoonete eest, kui neid riigilt osta, tuleb määruste § 105 järele 10—50 prots. ostuhinnast otsekohe wälja maksta, mis kõik kokku wähemalt oma 10.000 wälja teeb. Sellega oleks siis 15—20 wakamaalise krundi wõtjal tarwis wähe-malt 30.000 m. r. k. a. Kuid see summa võib weelgi tõusta, jeli et kõiki asju, millest meil jutt oli ja millela töö algamine wõimatu, riigilt saada ei ole ja nende eest tuleb rohkem maksta, kui meil arwatud. Aga kust wõtab tööline praeguste elamistingimiste juures need kümned tuhanded? Loomulikult peab suurem osa neist paratamata maasaamise lootusestki loobuma. Maaseaduses kerge käega lubatud tasu maa ja inwentaari eest paneb Eesti töölisele tee maa juure kinni.

Ainuke wäljapääsute töölisele oleks mõisate rendilewõtmise ühisharimiseks kõige inwentaariga. Kuid artellide tekkimisele tehtakse igalpool takis-

tusi. Kõige pealt mõisaomanikkude, siis kõiksuguste maakorraldajate ametnikkude, jeltskonna j. n. e. poolt. Neist mõistatest, kus artellid kõigest kaika-loopinistest hoolimata tekkinud, on mõisaomanikud warakult kõik väärtuslikuma inventaari ära wendanud ja igawest rämpsu asemele toonud. Näituseks wõiks tuua Ahja-Borowa karjamõisat, kus artelli liigetele waewalt ajal seiswad hobused kätte anti, kuna ometi selles mõisas ennem töowõimulised loomad olid olnud. Sarnase wahetuse ja inventaari häwitamise peale waatawad kõiksugu ringkonna ja maakonna riigimaade walitsejad ja ülemad läbi formeede.

Kes meil maad wõtta saawad, need on angel-dajad, sala-wiinapõletajad, kellel raha rämpsu seljaga kanda, taluperemeeste pojad, wäimehed, sugulased j. n. e. ning lõpuks ka mõningad talurentnikud ja koguni wähesed töölistest. Ses suhtes on wäga huwitaw waadata mõnda tükeldatud mõisat. Wõtame näituseks Pühajärwe mõisa ühes karjamõisaga. Mõisa põllupidanna suurus on 800 waka-maad. Sellest maast said 7 wõi 8 töölist 90 waka-maad, ülejäänud maa läks taluperemeeste poegadele, jõukomatele rentnikkudele j. n. e. Päid-las on 3—4 töölist maad saanud — teised maastajad kõik samast kihdkonnast pärit kui Pühajärwelgi.

Wõib ju olla, et mõnel pool töölistes tööpuu-lest ehk enam maad on saanud, kuid see on harwa. Üleüldine maareformi käik kalduw aga töölistest mööda minema. Paljudes kohtades waatawad töölistes isegi hirmuga maauwendust pealt. Nad näewad, kuidas mõisad jõukamate kihtide wahel ära tükeldatakse ja nende tööallikas häwitatakse. Mitte nalja pärast wõi armastusest mõisniku vastu ei palunud näit. Waimastmere tööliste ühjus mõisat, mis tükeldamisele määratud, terweks jätta. Nad nägid, et tükeldamise järele neid täieline tööpuudus ja lõpuks nälga ahwardab. See on meie maareformi teostamise tagajärg, mis rajatud „punase“ maaseaduse peale. Ja neid reformi häledaid resultaate panna ainuüksi maaseaduse halwa teostamise arwele, nagu jeda sotsiaaldemokraadid teewad, ei ole mitte õige. Nende põhjused on sügawamal, peituwad maaseaduses eneses.

Meie maaseadus on poolik seadus, kus waltitsemad tõiste uuenduste kahwatud warjud. Maaseadus ei kõrwalda õigust maa kohta, nagu jeda tööliste huwid nõuawad, waid jätab õige suure osa maast endiselt kaubaks, millega spekuleerida wõib. Maa jääb endiselt tööliste wäljakurnamise abinõuks ja jeda mitte üksi wõõrandamata, waid ka riigistatud maa. Maaseaduse § 18 ütleb, et „neile, kes maad peawad kõrwalttõõharuna ehk ajapidamisena, antakse maa põlliseks pidamiseks tarbe järele, kuid mitte üle § 17. määratud suuruse“, j. o. „ühe perekonna ja kahehobuse töönormi suuruses“. Kui ühe perekonna ja kahe hobuse töönormi suurune tükk antakse kõrwalttõõharuna, siis on arusaadaw, et jelle wõija ise oma perekonna jõuga jeda ära harida ei suuda, waid

peab tingimata palgatöölisti pidama. On see aga nii, siis pole sugugi wõimatu, et praeguste põllusaaduste kõrgete hindade juures angeldajad, lootes head kasu, korjavad need maatükid enda kätte ja ilma et ise tööks jõrmegi liigutaks, harivad nad lihtsalt palgatöölistega ära. Maaseadus jeda ei keela. Maareformi teostamiseks wäljaantud määruste § 111 keelab küll maa rentnikul ära maad ilma põllutöömisteeriumi loata edasi rentida, aga jeda ainult palgatööliste jõuga harida ei ole mitte keelatud. Põllutööliste huwide seisukohalt waadates toob maaseadus neile wähe kasu. Ta wõtab tööliste kurnamise abinõu — maa — Saksa mõisnikkudelt küll ära, kuid annab Eesti jõukamale kihile wõimaluse jeda jällegi tööliste kurnamiseks tarwitada.

Meie maaseadus ei suuda täielikult rahuldada ei töölisti ega kodanlasi, kuigi ta wiinwastele kasutoowan on. Wiinwastel ajal on nende leeris sellest aru saama hakatud ja „Postimehe“ tegew toimetaja A. J. kirjutab lehe 95. nr. is maareformist õige leplikul toonil. Ta jõuab isegi otjusele, et maaseadus poliitiliselt „on enamiselt kihutusiselt Eesti isalgealuse ära õõnestanud“ — muudugi enamlise kihutus-töö all mõistes kõike jeda, mis sotsiaaldemokraatidest pahemal pool tehakse.

Toonitades omaltki poolt, et meie maaseadus toob enam kasu kodanlastele, kui töölistele, tuleb siiski sellest teistjaguseid järeldusi teha, kui A. J. Senni õid meie põllutööliste kõige wihatawamad klassiwaenlased Saksa mõisnikud just selteparast, et nad maa waral põllutöölisti kurnasid. Eesti maakodanlus — hall parun jäi nagu teise kohta peale. Kui nüüd maksma maaseaduse järele Saksa paruni asemele astub Eesti wäikekodanlus — ja see astub kindlasti, sest nagu nägime, ei jõua tööline mitte inventaari wälja osta ja muud seaduse kaudu maastajatele peale pandud maksusid maksta, jeda suudawad ainult jõukamad kihid, — siis läheb klassiwahe põllupidajate ja tööliste wahel suuremaks. Hall parun astub päris paruni asemele ja jattub samasuguse tööliste põlguse alla, kui Saksa soost maomanikki. Ja jeda wahet ei suudeta enam mitte rahwuslikkude manifestustega ja tunnete õhutamisega lappida. Igale töölistele on nüüd selge, et meil kiidetud rahwa üleüldise huwide nime all peitub siiski klassipoliitika. Meie maaseaduse teostamine awab lõpuliselt sarnase poliitika jõuetuse ja lõendab weel kord, et on wõimatu lepitamatat lepitada ja ta tõukab suure hulga töölisti, kes senni weel „parajusmeelsetelt“ ja „kainetelt“ uuendajatelt midagi lootsid, neist eemale. Kibedad kogemused maaseaduse teostamise alalt lõendawad töölistele jeda, et ainult lõpulik maa sotsialiseerimine wõib neid päästa kodanluse ja hallparunite küülist.

—s.

Nõukogude Wenemaa tähtsus rahvus- vahelise töölisteriikumise seisukohalt.

Cesti töölisklassi lähema tulewiku lootustest ja ülesannetest kõneledes tuleb meil kõige pealt selgelt silmas pidada seda olukorda, milles meie töölisteriikumine praegu seisab, eeskätt peame aga selgusel olema nende välispoliitiliste, rahvusvaheliste jõudude ja tegurite kohta, millega meie proletariaadi võitlus kõige kindlamalt ühenduses ja mis oma otustawat mõju avaldavad tema saatuse ja väljawaadete kohta.

Uueaegne töölisteriikumine on algusest peale selgelt ära tunnud kõigi maade tööliste wastastikuuse toetamise vajadust võitluses kapitali vastu. See äratunne on avaldatud võimsas hülidsonas: „Kõigi maade töölised, ühinege!“ Mida ägedamaks läheb võitlus töö ja kapitali vahel, mida lähemale jõuab proletariaadi võimu teostamise tund, seda käskivamalt seisab see lipukiri tööliste ridade ees. Töölisteriikumine kõigis maades on kõige kindlamas ühenduses ja ärarippuuses teiste riikide proletariaadi võitluse saatusest. Seda kindlamini on teotud väikeriigi töörahwa rahvusvahelise proletariaadi võitluse käiguga. Nii on lugu ka Cestis. Sellepärast peab meie töörahvas kõige pealt iseäranis silmas pidama tööliste liikumise teistes maades, eriti suurriikides, ja nendega kindlalt käsikäes käima.

Rahvusvahelise töölisteriikumise keskkohtaks ja tähtsamaks kantiks praegusel silmapilgul on Nõukogude-Wenemaa. Tema tähtsus selles suhtes on määratu suur.

• Milles seisab see üksikasjalikult?

Nõukogude-Wenemaa on kõige pealt ilmaföjas võitjaks jäänud liitriikide tagurlistele, reaktsioonilistele kapitali püüetele kõige tõsisemaks vastumüüriks ja ahwarduseks, millega igal sammul Läänes tuleb rehkendada. Seda asjaolu ei ole saanud jätta tunnustamata koguni niisugused enamlaste ja töörahwa nõukogude wihkajad herrad, nagu Saksa enamussotfialdemokraadid, Scheidemannid ja Nosked. Nii kirjutab nende häälkandja „Dorwärts“, 18. sept. 1919. a.: „Wõiks kuidas tahes enamlaste juhtide tegemust arwustada, kuid oleks äärmiselt kahju, kui üks nende tugewam külge unustataks: nemad (s. o. enamlasted) on ainumaks jõuks, kel weel on antud wõidelda kõikwõimuliste reaktsiooniliste liitriikide waltjuse vastu. Nemad (s. o. enamlasted) on wiimaseks wõitluskantiks Pariisi konwerentzi kapitalistlikkude diktaatorite vastu.“

Ja liitriikide kapitalil oli see algusest selge. Kui enamline riigipööre juba oli sündinud ja warsti selgus, et Wenemaal võimu ei ole, kes töörahwa nõukogud ümber oleks ajanud, otustati Londoni, Pariisi ja Ameerika börsedel: enamlus tuleb liitlaste toetusel kukutada. Hakati agaralt mobiliseerima kõiki enamluswastaseid jõude, et hädaohult wastajest wõitu saada. Kui sõda keskriikidega 1918.

a. nowembrikuul lõppes, sai liitlastel määratu hulka sõjalisi jõude wabaks, keda Nõukogude-Wenemaa vastu oleks wõinud kasutada. Ja saadeti jalka Wenemaa pinnale jotta jalkkonna hullumeeliste vastu, kes olid sõندانud võimu nõukogude kätte kiskuda, ja mõtelge, riigi välislaenuid tühjaks tunnistada. See pidi ju ometi Lääne kapitali pigistama. Ja kui liitlaste sõjakäigul Nõukogude-Wenemaa vastu üheks otsekohelemaks huwiks oli oma kapitali, mis Wenemaale mahutatud, ühel ehk teisel teel kätte saada, siis nägid nad teisest küljest väga selgesti ka seda hädaohtu, mis Wene nõukogud tulewikus kogu kapitalistliku ilma walitsustele sünnitawad.

Kuid sõjakäik Wenemaa vastu liitlaste omade jõududega ei saanud siiski laiaulatuslikuks paisuda. Seda takistas oma töörahwa pealerõhumine ja kartus rewolutsiooni ees, kartus oma võimu lõpulikult käest lasta. Võitluses Nõukogude-Wenemaa vastu hakati uut teed tarwitama, hakati hoogsamalt Wenemaa pinnal tekkinud walgeid lippe toetama. Igast ilmakaares ilmusid walged kindralid, kes „oma jõududega“, liitriikide kapitali kõige erikalkulmal toetusel tungisid sügawamale nõukogude maa südamesse.

Nüüd on walged wäed lõpulikult löödud, ära häwitatud ja merde paisatud. Kauakestwa ja raske sõja tagajärjel on Nõukogude-Wenemaa nõrgestatud, majanduslikult kõige raskemasse tingimistesse heidetud. Kõigest hoolimata aga on liitriikide kapital praegu agaralt kokkulepet otsimas nõukogude waltjusega, sest et wiimane tegudes oma wija elujõudu ja wõitluse tugewust üles on näidanud. Liitriikide püüd Wene nõukogude wõimuga kokku leppida, näitab, et Lääne kapital enese käes enam ühtki abinõu ei näe olemat, millega ta enamluse wõitks kukutada. Selles mõttes on Nõukogude-Wenemaa, kuigi majanduslikult waremeis seisev, praegu võitja riik. Wägewad wastased peawad oma plaanidest taganema.

Praeguses rahvusvahelises olukorras on Nõukogude-Wenemaa tõsiseks vastumüüriks liitriikide kapitali tagurlistele wõimuihadele. Ta on tugewaks jõuks, mis kogu maailma kodanluse tagur-luse lained madalamaks niidab, mis seda täies ulatuses wõidule ei lase pääfeda.

Kuid Nõukogude-Wenemaa tähtsus rahvusvahelise töölisteriikumise seisukohalt ei seis mitte ainult selles. Enamluse tegewust Wenemaal wõib wäga mitmeti hinnata. Kuid see asjaolu, et töörahwa nõukogud, kommunistlik wõim nii pikka aja jooksul kõige raskemais majanduslikuis oludes, wägewate wastaste tugewal pealerõhumisel nii kaua on suutnud vastu panna, alal püsida, — see kõik tõstab töölisklassi rewolutsioonilikkust kõigis maades, suurendab temas usku endasse. Seda on pidanud konstaterima koguni niisugune enamlaste wastane, nagu K. Kautsky, Wene nõukogude võimu teise aastapäewa puhul. Ja see on töölisteriikumisele ometi väga tähtis.

Edasi on Nõukogude-Wenemaa rahvuswahje-

hõlpanekut pöörasid. Laialises rahwahulgas olid tärpanud lootused ja nende petlikkudest unistustest elatigi, kuigi nende eest tuli kanda ränke ja wõrseid ohwrid.

Rahu tulekuga peab paratamata maha lange- ma see kodanluse kate. Rahu teeb lõpu kõigile loo- tustele ja seab laialisi tööliste hulki karmi töö- likkuse ette.

Misugune on siis see tõelikkus?

Neli kuud on tegelikult sõjalõpust möödas — küllalt pikk aeg, et võiks juba selja taga olla kõik sõjaga kaasas käiwad kitsendused ja wabaduste kärpimised, et võiks juba maksta hakata luba- tud wabadus. Aga selle asemel näeme endist wägi- walla wõimu, mis sihitud tööliste liikumise kaswu wastu. Pea iga ajalehe nummer toob teateid läbi- otsimistest, kinniwõtmistest jne. Kes tööliste ühi- juste tegewusele lähemal seisab, teab, kuidas kõiki- jugu keeldudega ja ahwardustega nende tööd takis- tatakse. Endiselt peab tööline ja maatamees sõjal oma naabrina poliitika juttu ajama, kui ta ei taha mitte sattuda wabariigi „panjooini“.

Millega põhjendawad nüüd meie „kõrge koja“ ijandad seda wägiwõimude? Enne oli sõjawägi, kelle seljataguse kindlustamise nimel taheti wäewõimuga maksta panna neid wäeteid ja seda korda, mis juhtiwad ringid tahtsid. Iga ametlikult arwamisest lahksuminawat seisukohta peeti kardetawaks sõja- wäe meeleolule. Mis takistab siis nüüd wabadust maksta panemast? Eks ole ju kõik walitsewad kihid ja erakonnad seletanud, et neile on püha rahwa tahtmine, — miks sunnitakse siis rah- wale nüüd peale oma tahtmist?

Tarwitses ainult neid küsimusi üles seada, siis on selge, et meil tõsisest demokraatiast juttugi olla ei wõi, et siin demokraatiami tagant hirmu- tab wastu kodanluse diktatuuri katteta nägu. Rahu on see, mis armuvalt paljastab seda diktatuuri, nii et wähemagi klassiteadwusega tööline sellest aru peab saama.

Kuid rahu aitab paljastada ka meie sotsiaal- seid wahelokordi. Ikka enam ja enam selgub we- riise udu laialtalgumise järele see, kes on sellest wõitlusest kasu saanud.

Iga sõja ajal lõikawad kõige enam need, kes otjekohhe ei sõjategewusest ega ka temaga kaasas- käiwate ränkuste kandmisest osa ei wõta. Need on ettewõtjad, ärimehed — suured kui wäikesed, kes kunagi ei künna ega küüwa, kes aga alati lõikawad. Meie tunneme oma kodanlust — enne- sõjaaegset — ja teame ka, misugune ta nüüd on, sellepärast wõime ehkimata kinnitada, et tema aineline kasu on määratu suur olnud. Meil on üle öö tekkinud rahamehed — miljonäärid, wabrikand- did, Eesti mõisnikud ja suurejoonelised ärimehed. Sõda on olnud Eesti kodanlusele õnneajaks, lõi- kusepühaks, millal ta järsku on pükapikkusest här- japõwlastest srgunud tüsedaks, kehakaks suurkapi- tali istutajaks „waba“ Eesti pinnale. See oli see siht, see „rahwa hea käekäik“, millest s-d ühes kodanlastega kõnelesid, mille eest nad ühiselt Eesti

tööti oma werd walama saatsid. Nüüd kuuleme, kuidas mõned sotsiaalidemokraadid Tallinnas on rikk- kusi kokku ajanud, Päts pankasid asutab ja Lai- doner wabrikandiks saab. Kas ei ole see sõda neile herradele ja paljudele teistele, kogu kodanluse klassile tööpoolest wabaduse sõjaks olnud, mis nende majanduslikku järke on kindlustanud, neid tõesti wabaks teinud — tõõst ja waewast, et nad seda suu- rema jõuga wõiksid wõtta töörahwa wabaduse.

Kuid see kõik on weel alles meie kodanlaste tõusu algus, millele sõda on pannud kindla aluse. Nüüd, rahutegemisele peale, algab alles päris tõusu hooaeg. Rahulepingu põhjal saadud kuul peab kind- lustama meie kodanluse jalgealtst rahwuswaheli- ses kapitalistide peres, ta saab wäetiseks meie ko- danluse wäljadel, mis wõimaldab kiirt suurkapita- lismi kaswu. Kuid see ei ole weel kõik. Rahu- lepingu järele on Eesti kodanlastel lootus suuremat laaki saada miljoni desatiini Wene metsade kasu- tamisest. Peale selle olles wähemehes Wenemaa ja Lääne wahel, wõib ta rehkendada nii mõnegi kisa summa peale, mille saamiseks pole tarwis ku- lutada oma tööd ja waewa. See kõik loob meie ko- danlusele kõige awaramad wäljawaated ja kui tal wõimalus saab olema weel mõni aeg meie maa peremeele mängida, siis wõime warsti oma suur- kapitalismist juttu tegema hakata, mis oma täie ränkusega langeb Eesti töörahwa õlgadele.

Mida on aga Eesti töölisteklass sellest sõjast saanud? Kas on tema elamistingimised nüüd laheda- maks muutunud, kas wõib ta selgema ja elu- rõõmsama pilguga tulewikku waadata, kui ku- nagi enne?

Kes jaatawalt wastab, see ei tunne olusid, ehk ta wõistib neid meelega. Tarwis üksainus kord üle tööliste läwe astuda, et näha, misugusesse wileti- susse ja hätta on ta sattunud. Lõpma ja kerkiwatele tuuhindadele ei wasta palga tõus. Perehond pere- konna järele langevad ikka halwematesse elamis- tingimistesse, majapidamises kipub puudujääk üle pea kasvama. Ja see on perekondades, kus toiti- jatel ajapikendus on olnud, mille tõttu nad on suuk- nud ikkagi weel kuidagi läbi rabeleda. Kuid weel wiletsam on sõjast osawõtjate tööliste perekondade seisukord. Sõja wältusel on nende majapidamine koguni häwinenud, perekonna liikmed on kannata- nud kirjeldamata häda. Ja nüüd sõjast wõrse peaga tulles, leiawad nad oma häwinenud kodu kõrwal ainult Eesti kodanluse hiiglakaswu. Lubatud lahe- duste asemel tuleb neil nüüd kõige halwematel tingimistel astuda uute omanikkude mõisatesse mo- nakateks ja wabrikutesse päewaorjadeks.

Kapitalism, olgu ta Läänes, Idas ehk kus tahes, on igal pool oma iseloomu poolest ühesugune. Ta on saagialgne ning korraldab elu nii, et sellest wõimalikult suurem kasu tema täitmata kurku woo- laks, mida peaaegselt tööliste palga elamini- mumi allakruuwimise tagajärjel saadakse. Eesti töö- rahwa tulewikuwäljawaated ei ole praegu sugugi paremad kui kunagi enne, sest Eesti kapitalist kur- nab sama armuta, kui iga teinegi.

Rahu tulekuga alles selgub, et meie tööraha was on sunnitud olnud wõitlema oma klassiwaenlaste taskuhuwide kajuks, et ta on jellas sõjas pidanud taguma ise enesele ahelaid, millega nüüd kõiksugu endiseid peaministrid ja terwe kari nende wähemaid wendi teda köidawad orjusesse oma ettewõtete külge.

Agas majanduslikud uuendused? Maareform? Kas see ei ole sedawõrd põhjalik, et ta kogu meie põllutöölise majandusliku elu rajab uuele, paremale alusele?

Nende küsimuste peale loodame täielikumat wastust anda teinekord. Nüüd aga tähendame, et meie maareformil, nagu kõigil teistelgi uuendustel, on ainuke pealülesanne — kaswatada armulift Eesti kodanluse hulka. Suurkapitalism, mille elawate edustajate hulk kipub wäikearwuliseks jääma, peab paratamata ka oma wäikeste wendade eest hoolitsema, kes sünnitaksid temale kindla toe. Ja meie maaseadust kasutataksegi just jellas sihis. Need, kellel wõimalus on olnud lähemalt pealt waadata maareformi läbiwiimist, tõendawad, et meie „reformatorite kättes kujuneb maareform sarnaseks, et maatamehel kaob igasugune wõimalus ja tootuski maad saada“.

Kui asi maareformiga nii on, siis tahaks küsida, misuguseid suuri ühiskondlikke uuendusi on siis weel ette wõetud? Misugused on need seadused, mis tööraha „head käekäiku“ kindlustaks? Wastust nimetatakse mõnda kindluseadust, mis alles teoksil. Kuid kas suudawad need kaitsta töölise kapitali armu kurnamise eest? Ja muud nimetatamäärilist enam ei olegi.

Nii wõib siis Eesti töölisklassi rahu puhul minewikku tagasi waadates tunnistada — meid on kõiksugu kolawate rahwuslike lüühõnadega petatud. Demokraatismi taha peidetud kodanlaste diktatuur, mis sõja ettekäände all määksma pandi, on nüüd töölise äraandjate sotsiaaldemokraatide abiga lõpulikult kindlustatud. Sõja keerus on kaswanud ja kosunud Eesti kodanlus, kes nüüd rahu ajal seda suurema hooaga ajub „wabaduse sõjast“ osawõtjaid töölise ekspluateerimise. Ja selle ekspluateerimise wõimaluse annab neile nende poliitiline diktatuur — wägiwalla wõim.

Kuid rahu tulekuga on selgunud kõik wahekorrad, on kindlakujulisemaks muutunud tõelikkus. Agas nüüd on juba rängem hakata töölise toitma isamaaliste kõnedega ja paljaste lubamistega. Nüüd on kätte jõudnud aeg, kus töölised peawad hakkama nõudma antud wekslite lunastamist. Töölisklassil on selleks täieline kõibline õigus ja seda nõuawad temalt ka ta enese klassi huwid.

Õigus ja wõim.

Maa ja kapitali sotsialiseerimise wastu kasutawad mazomanikud ja kapitalistid õiguse mõistet, tõendades, et eraomanduse wõõrandamine olewat wägi-

wald ja õiguse rikkumine. Rahwahulgad on harjunud nägema, et rikastel ikka on olnud määratud warandused ja et nende waranduste kaitseks kapitalistlik riik ikka ja alati kõige jõuga wälja astub. Selle tõttu tõuseb wähe teadlikkudes ja ärahirmunud tööraha kihtides kahtlus maa ja kapitali wõõrandamise wastu.

Iga õigus kapitalistlikus ühiskonnas teostakse surwega. Surwe põhineb wõimu peale. Wõimu järeldus on kapitalistide õigus maa ja walmistusasubinoode peale. Mõisnikkudel ja wabrikantidel on õigus maa ja wabrikute peale ainult niikaua, kui neil jõud on. Kapitalistide jõud seisab nende waranduses. Selle jõust olenebki kapitalistide wõim ja õigus.

Warandus wõimaldab kapitalistide klassile kõige esiteks hariduse. Haridust kasutakse selleks, et harimata rahwahulki küttes hoida, walgustades asju ja ühiskondlikka nähtusi niijäisi, kui see kapitalistidele kasulik. Samaks otstarbeks kasutakse ka haritlaste proletaarlaste tõejõud ära, kes wüimast on sunnitud kapitalistidele müüma. Nii on ka suur osa intelligentist kapitalistide teenistuses.

Neid kodanluse teenistuses olewaid haritud jõude tarwitakse kapitalistidele kasulikkude eelarwamiste istutamiseks ja kaswatamiseks rahwas.

Kodanlistes ajalehtedes, mida tihti hinnata laiali laotakse, samuti ka raamatutes ja kirjutustes tehakse kõmu kõigile, mis kodanluse huwidele wastab; töölise liikumist aga lastakse kõige tumedama is wärwides paista, wõi waigitakse sellest. Nii luuakse meeleolu wäheteadlikus rahwas. Suureks toeks kapitalistidele on wäikekodanlus, s. o. inimesed, kelle majanduslikud huwid küll kapitalistide omadega otse wastu käiwad — sest suurkapital on wäike kurjem waenlane — kuid kes on harjunud austama kopikaid. Iga kapitalist — kelle kopikate arw määratu — on sellele klassile jumalaks, sest tema wäiksed ja kättesaamatud unistused on saada kapitalisti sarnaseks. Wäikekodanlus on kirjaoskaja, kuid arwustuswõimetu. Wäikekodanluse peale põhinewad kõiksugu poolsotsialistlikud parteid, õieti parteid, kes ennast ainult sotsialistlikkudeks nimetawad.

Niisugused on Eesti sotsiaaldemokraadid ja Saksa Scheidemanni partei. Walitsusse saades on nad teguwõimetus — ei juleta terwelt walitsust oma kätte wõtta, selle asemel otsitakse kokkulepet kodanlastega, mille tõttu lihtsalt kodanlaste käsilasteks muutatakse.

Nii Eesti sotsid-ministrid, kes isegi weel ägaramad on töölise liikumist maha suruma, kui kodanlased.

Walimiste ajal muutuwad kõik kodanlised parteid kõige suuremateks tööraha sõpradeks. Kodanlised ajalehed ja agitaatorid teewad üksteise wõidu rahwale silmi, kollitades wiletsustega, mida sotsialism tuua.

Wäikekodanlised sotsiaaldemokraadid selle wastu aga muutuwad ülisotsialistideks, tõendades, et nemad need õiged sotsialistid ongi.

Pimedamates rahwahulkades, kes parema ega pahema käe wahel wahet ei oska teha, wõib ka sarnasel kihutus-tööl edu olla. Pealegi on kodanlastel kihutus-töök suurend summad tarwitada.

Kõige selle järeldeuseks on, et kodanlased ka üldise häälõiguse juures võita võitvad. On aga kodanlastel kord parlamendis enamus, siis on ka valitsus arusaadavalt nende käes. See valitsus kuulutab muidugi kõige pealt ennast kõige demokraatlikumaks ofemasolevatest. Selle järele asub võimu kindlustamisele — organiseerib tasa ja targu ustawat sõjawäge, annab töelistele vähemais asjus järele, hoolitseb selle eest, et wastolu töö ja kapitali wahel liig terawaks ei läheks — et oleks töölisel ikka hing sees, kasud aga weereks waikselt kapitalisti tasku — sest kui kapitalisti ahnusele piiri ei pane, siis võib rewolutsioon terwe kupatuse mutta päisata.

Niisugused on Euroopa kodanlised demokraatiad.

Toorest wägiwalda tarwitawad nad awalikult õige ettewaatlilikult. Meie „demokraatia“ kohta seda küll ütelda ei saa. Siin on rusikas ikka esimesel kohal olnud. Kuid ka meie rusika „demokraatia“ on sunnitud kultuurilisemaid wõtteid tarwitama, kui päisda tahab. Ta omandab kahtlemata ajajooksul eeltoodud kodanlise demokraatia taktika, mida iseäranis Inglise kodanlus wõitluses töörahwa vastu tarwitab.

Nii hoiab kapitalism töörahwa nõjutud ringis. Niikaua kui kodanlastel on kapital, niikaua on neil ka wõim. On aga kodanlastel wõim, siis on neil ka õigus. Muidugi õigus, mis nende huwisid kaitses.

Järjelikult, et teed rajada uuele sotsialistlikule ühiskonnale, on töörahwal kõige pealt tarwis wõimu. On kord wõim töörahwa käes, siis on ka lõpp kapitalistlikule õigusele.

Iga wõimu aluseks on jõud. Töörahwa jõud seisab tema ühinemises.

Üksikutest weetilakadest sünniwad weed, mille jooksu wõimata takistada. Üksikud töölised ühinedes sünnitawad tööwäe, mis purustab kapitalismi kütked, luues uue õiguse ja sellele õigusele rajades sotsialistliku ühiskonna.

A. L.

—o—

„Tere tulemast!“

Eesti sotsialistid-rewolutsionäärid ja pahempoolsed sotsiaaldemokraadid asutasid läinud kuu lõpul uue poliitilise erakonna — Eesti Iseseiswa Sotsialistliku Töölise Partei. — Nagu ikka, oodatud külalistele, nii öeldi ka meie uuele parteile: „Tere tulemast!“ Ja mõistagi, et iseäranis sooje terwitusi meie lähemad naabrid — walitsuse sotsiaaldemokraadid — meie jalge ette tõid.

„Tere sotsiaalwaleтажad! Olge terwitet sotsiaalsõimajad! Tere Siuru sotsialistid!“ jne. — ruttasid meie kallid külalised uuele sünnipäewa lapsele kinkisid jõoma.

Oleme südamest liigutatud ja täname lahke wastuwõtmise eest. Täname ka selle eest, et teie, kallid terwitajad, ära ei unustanud „kohwimajasid“, „Lindenisi“ ja muid armsamaid asju. Ja kuidas wõisitegi seda unustada ning ikka ja jälle igal omal weerul keerutamata jätta! Me saame ju wäga hästi inimese seisukorrast aru, kes „suure sündmuse“ puhul midagi

„suurt“ peab ütlema, kuid kellel midagi sarnast ütelda ei ole. Teie ei tahtnud ju „Lindenitega“ muud ütelda, kui et osa meie seltsimehi kergemeelsed mustlased, logelejad on, kelle peategewus „kohwimajas“ istumises seisab, kes ainult luule rewolutsioonis elab.

Kuid waadake, herra X. ja Ko. „Sotsiaaldemokraadist“, meie ei ole kunagi pahandanud ei heade ega halbade naljade üle. Ei pahanda sellepärast ka teie waimuka (kuigi suure waewaga wäljahigistatud) naljatilga üle. Seda vähem on meil selleks põhjust, et asjata on uppujale etteheiteid teha, kui ta õlekõrrest kinni haarab. Ja niisugusele seisukorrale lähene teie.

Wõime kõige pealt teie särawaks rõõmuks kinditada, et suur osa meie seltsimehi teatawas mõttes tõepoolest mustlased on, see on äraseletatud, inimesed, kes elawad ühetoalistes üüritud korterites ja kes oma patust ihu on sunnitud wäljaspool kodu söögi- ja kohwimajades toitma. Ja tuleb ette, et mõned seltsimehed sarnasel teekonnal ka „Lindenisse“ satuwad. Kuid teie rahustuseks selle kaelakohtulise kuriteo puhul peame juure lisama, et mõningad asjaolud, mis wäljaspool maiseid keha toitmise küsimusi, mõnda meie seltsimeest lihtsalt sunniwad „kohwimajasse“ minema.

Teie on ju wist selge, kui tarwilik poliitilistele inimestele, iseäranis aga sotsialistlikule tegelastele, wastastikune informatsioon ja ühendus wäljamaa poliitiliste ja ajakirjanduslike tegelastega. Et meil aga tahtmist ega wõimalust pole riigi rahadega ja diplomaatiliste passidega seks otstarbeks wäljamaa reisisid ette wõtta, nagu teil — meile ei anta lihtsat lubagi selleks, — siis peame leppima nendega kokkusaamistega Tallinnas, mida saatus heaks arwab. Ja et wäljamaa mehed rendez-vous paigaks mõne kohwi- wõi söögimaja määravad, siis muud kui tassi ka ennast sinna. Kui teie aga sel puhul „kohwimaja“ poliitiliseks küsimuseks (!) teete, siis on see weel rumalam, kui meie näituseks teie jõukusest ja rohkearwulistest ülikondadest ning saabastest, hra X., korutama hakkaksime wõi mõne kodanlise lehe sõnumit „Mihkel Martina angeldab sahariiniga“ kaugutama hakkaksime wõi mõnede teie partei tegelaste lahkel osawõtmisel korraldatud ja „ebaõnnestanud“ joominguist maailma hukkumise küsimuse teeksime.

Teie peate meid „stiili meesteks“. Ja olgu! Meie tahame ka teie „stiili“ austada. Ja ei mõtle ka tulewikuski tigidaks saada, kui teie oma senniseid wõtteid meie vastu edasi tarwitate. Soowitame seda ainult rohkem ühtlustada ja kawakindlamalt wälja arendada. Wõiks teile muu seas wahast ka seda soowitada, et teie häälkandjas partei lipukirja alla hüüdsõna asetaks, mis teie seisukohti meie ja „kohwimajade“ suhete kohta ära märgiks.

Waatame nüüd aga, mida teie põhjasmõtteliselt meie partei kohta selle lühikese aja jooksul olete osanud ütelda.

Oieti on siin puudutatud kahte peaküsimust: meie wahekorda Marxi õpetuse vastu ja 3. Internatsionaali, mille põhimõtted meie oma tegewuse aluseks oleme wõtnud.

Hra X. „Sots.“ nr. 100 kinnitab, et meie Marxi õpetusest, mis proletariaadi klassiwõitluse ideoloogiliseks aluseks, midagi ei hooliawat, koguni seda „surnuks lüüa“ püüdwat. Põhjenduseks sel puhul toodakse: 1) uue — iseseiswate sotsialistide partei ühedeks asutajateks on endised sotsialistid-rewoluts., kes tuntud Marxi materdajad ja 2) uus partei on wõtnud enesele nimeks sotsialistlik, kuid mitte sotsiaaldemokraatlik.

Mis puutub esimesse wäitesse, siis nähtawasti olete hra X. tõepoolest liig kaua „Schweitsis“ olnud, et teie Wene sots.-rewol. eriti Eestit omade seisukohta Marxi õpetuse wastu pole suutnud tundma õppida. Tõsi, Wene sotsial.-rewol. katsusid Marxi teooriat „parandada“. Ja iseäranis elaw oli see püüd kuni 1905. aastani. Kuid Marxi õpetuse wäärtust ei ole nad kunagi maha salanud. Ja iseäranis peale Wene 1905. a. rewolutsiooni leiab Marx pea täielikku tunnustamist sotsialistide-rewolutsionääride poolt. Suuremaid lahkuminekuid sünnitab ainult maaküsimus. Eesti sotsial.-rewol. olid alati marksistlikumad kui Wene seisimehed ja läksid wiimastest mitmes põhi-küsimuses lahku. See tuli muu seas awalikuks ka meie endise partei asutamise kongressil, kui iseseiswamat poliitilist elu hakkasime elama, 1917. aastal. Meie esimene otsus maaküsimuses oli juba hoopis lahkuminek Wene meeste seisukohast.

Nii ei olnud sotsialistidel-rewolutsionääridel Marxi õpetuse alusel seiswat uut parteid luues mingit vajadust „ümber õppima“ hakata. Ja „Kruuskonna mehed“ ei oleks ka mingisse „hätta“ sattunud, kui kadunud Gottlieb Ast ka praegu meie ridades oleks olnud. Olgu tähendatud, et uue iseseiswate sotsialistide partei loomiseks alustatud läbirääkimised kahe pahempoolse sotsialistliku rühma wahel õieti just meie kadunud seltsimehe osawõtmisel juba pea lõpuni olid wiidud. Ja uue partei loomine wiibis peaaesjalikult just selle tõttu, et Gottlieb Ast meie ridadest enneaegselt lahkus.

Kui nüüd edasi meie partei nimetust — sotsialistlik — ette tuues, näidata püütakse, et ka see „Marxi õpetuse wastu“ käiwat, siis peab selle üle aina imestama. Itaalia sotsialistlik partei, Briti sotsialistlik partei, Rootsi pahempoolne sotsialistlik partei, Norra tölistepartei — kõik need ei ole ju ometi Marxi materdajad, waid just ümberpöördukt tema ideede kandjad, kuigi nende nimetustes sõna sotsiaaldemokraatia puudub.

Mis puutub III Internatsionaali, siis tuleb seda laia ulatusega küsimust lähemal ajal pikemalt käsitada.

H. K.

—o—

1. üleriikline maatöölise ametiühisuste kongress.

Kongress algab 8. mail kell 12. Esitatud oli kongressil 88 maatöölise ühingu 141 saadikuga.

Kongressi juhatajateks walitakse Ast, Sm. Piiskar, Jans, sekretäärideks Wain, Sm. Keerdo ja Sm. Leps.

Terwitused.

Järgnewad terwitused kongressile. — Esmesena saab terwituseks sõna töö- ja hoolekandeminister Palwadre. Räägib maareformist ja töökaitselt.

Sotsiaaldemokraatide poolt terwitab kongressi M. Martna. Tunneb ennast hord jälle kehet rewolutsiooni olewat, ütleb meelitust maatöölisele ja räägib feodalsmi likwideerimisest. Martna järelle kõneleb tööerakonna nimel Seija maa. Räägib demokraatlikust wabariigist ja wõraste wõimude murdmisest, manitsedes kongressi olla ühesmeelel.

Tallinna ametiühisuste kesknõukogu nimel terwitab kongressi Wulfe Idt. Kõneleb töolisteklassi, eriti ametiühisuste tagakuulamisest tsaari, kui ka Saksa okkupatsiooni ajal. Rõhutat, et ametiühisuste tagakuulamine on edasi kestnud Eesti wabariigi päiwil. Iseäranis taga kuulatud on olnud ametiühisused sotsiaaldemokraatliku sijeminstri Helati ajal. Wiimane saatis 102 ametiühisuste kongressi saadikut wälja. Wäljasaadetutest tapeti 26 maha —

Keegi paneb ette langemise auks püsti tõusta. Kongress tõuseb üles (istuma jääb K. Ast, Wain).

Kõneleja jatkab, rääkides jurwest, mille tõttu ametiühisuste liikumine kohku pigistatud. Rõhutat maa- ja linnatöölise ühinemise tähtsust.

Sm. Piiskar terwitab kongressi Eesti iseseiswa sotsialistliku töolistepartei poolt. Kõik töölised peawad wõitluses kapitalistide wastu looma ühise wäerinna. Organiseeritud maatöölistel tuleb koonduda ühise keskkohta ümber. Niisuguse ühise keskkohta peabki maatöölise kongress looma. Samuti peab kongress teid leidma maa- ja linnatöölise ühendamiseks. Soowib kongressile nende ülesannete teostamiseks edu.

Koha pealt küsitakse, miks kongressi ei peeta töölise majas. Seletatakse, et ei olewat ruume saadud töölise majas.

Tehakse ettepanek päewakorda poliitilise momendi hindamist üles wõtta.

Sm. Kruus ja Leps rõhutawad poliitilise momendi hindamise tähtsust. Küsimus wõetakse kongressi päewakorda üles.

Aruanded.

Täidesaatwa komisjoni aruandega esineb Murk. Räägib, et täidesaatwa komitee poole on pööranud tootlusküsimustes ja ruumide asjus ühiskud ametiühisused. Seletab, et täidesaatwa komitee kõik mis võimalik olewat teinud nende küsimuste lahendamiseks.

Organiseerimise küsimuses annab aru Mets. Maatöölise ametiühisusi on aruande järele Pärnumaal 23, Tartumaal 22, Läänemaal 21, Harjumaal 17, Wiljandimaal 21, Wirumaal 9, Jär-

wahmaal 5, Wõrumaal 1. Mis organiseerimise puutub, siis on kõnekoosolekuid wähe peetud. „Sotsiaaldemokraati“ loetawat 12 ühijuses (aruande järele on ühijusi üleüldse 119!).

Järgnewad aruanded kohtadest.

Sm. Keerdo: Tartumaal sai maatöölise organiseerimine hoogu maakonna põllutöölise kongressilt. Ühijuste arw on 27 peale tõusnud. Organiseerimist takistawad kohalikud wõimud. Kõnekoosolekute korraldamises tehakse raskusi.

Maatöölise seisukord on raske. Maaseaduse teostamise kätte all tõstetakse mõisatöölise mõisatest wälja. Maad saawad ainult üksikud jõukamad.

Samuti pole palgaolude korraldamise seadus maatöölise seisukorda parandanud. Seaduses määratud palga alamäär on liigaks madal.

Pärnumaa kohta annab aru Wain. Toonitab, et ametnikud kohtadel teewad organiseerimisele takistusi.

Wiljandimaa kohta räägib Nurk. On ära peetud maakonna põllutöölise ühijuste ja ühine koosolek.

Kohtadest annawad aru umbes 40 seltsimeest. Aruannetest käib punase joonena läbi kaebus surwe kohta, mida maatöölise liikumise mahajurumiseks tarwitakse. Nii ei lubatud Tarwastus, nagu Sm. Metu ja La seletab, ühijuse lipuga 1. mail wälja tulla. Lubati ainult riigilipuga rongikäiku toime panna. Wastasel korral ühwardati: „Wiljandist tuleb soomusauto ja teeb maha!“

Lukel tehti protokoll selle üle, et maatöölise ühijus mõisa ühismaapidamiseks artellina nõudis. Ühijuse eestseisuse koosolekut tembeldati salakoosolekuk.

Wana-Tänasilmnas lasti üks ühijuse tegelane sõjawäljakohjtu poolt maha.

Isëaranis toonitakse seda, et ametiühijuste kongressi saadikute wäljasaatmine ja mahatapmine mõjus kõige halwawamalt maatöölise liikumise peale.

Laialine terror tegi sõja ajal töölise organiseerimise täitsa wõimatuks. Tuhalaanes lasti maatöölise ühijuse esimees maha.

Sootaga ühijuse esitaja teatab:

„Endine esimees on Siberis, kirjatoimetaja Raadi mõisa tiwaaugus.“

Maatöölise seas on usaldus Asutawa Kogu vastu kadunud, seletab Wakermann Kaplasi. Sest mõisnikud ajawad mõisatest, mis neile pidamiseks jätetud, töölised, kes neile ei meeldi, wälja.

Nii wiskas Waimastweres mõisapidaja von Roop 6 perekonda mõisast wälja. Maad antakse hallparunite poegadele, nagu Halingas ja Lukel. Sürgawere esitaja Lõõts räägib, et ainult kolm „ponni“ on maad saanud.

Maaküttlastel kiusawad töölise ühijusi igal pool taga. Hirmuialase wäljasaatmisega. Kuremaal kardetakse, et sotsiaaldemokraadid wälja saadawad, kui nendega nõus ei õlba.

Kaebatakse, et ei ole siiamaaile töölise häälkandjat olnud.

„Sotsiaaldemokraat“ on mõnes kohas boikoti alla pandud, nagu Saugas.

Weel kaebatakse maaharilaste leige osawõtmise üle ühijustelt.

Aruannete kohta wõtab sõna Sm. Kruus. Aruannetest selgub, et maatöölise klassiteadmus nõrk on. Kuid mitte ainult klassiteadmuse puudus ei ole takistuseks olnud maatöölise organiseerimisel, waid maatöölise organiseerimine on pörganud ka mitmesuguste teiste takistuste vastu.

Nii on töölise raske majanduslik seisukord isëaranis aga wäline surwe takistuseks olnud maatöölise organiseerimisel. Kõige suuremaks takistuseks aga on olnud poliitiline terror. Kõneleja peatab 1. ametiühijuste kongressi wägivaldse laiali ajamise ja 102 klassiteadlikuma töölise maalt wäljasaatmise kohutawate tagajärgede juures töölise organiseerimisel. Sm. Kruus paneb resolutsiooni ette:

„Aruandeid kohtadest ära kuulates, leiab maatöölise ametiühijuste kongress, et maatöölisel mitte ainult raskeis tingimistes elada ei tule, waid et ka nende klassiline enesekorraldamine ja kasvatamine äärmiselt raskendatud on. Raskused siin on väga mitmet laadi. Weel ei ole maatöölise keskel klassiteadmus tarwilikule kõrgusele tõusnud, weel puudub sel laiem ulatus ja agaram isetegewus. Maatöölise ametiühijuse wõrk on weel õre ja olemasolewad üleüldse ja eriti maaproletariaadi vastu tarwitusele wõetud.“

Maatöölised Eestis on kõige enam kannatanud ja wintfutatud proletariaadi osa. Saksa okkupatsioon oli oma rõhuwama ja terawama otsaga just maatöölise vastu sihitud. Ükski töölise kihit Eestis polnud nii ära hirmutatud kui maaproletariaane. Sellepärast mõjus ka üleüldine töölise liikumise vastu tarwitatud surwe Eesti wabariigi päewil kõige rõhuwamalt just maatöölise peale.

Ametiühijuste kongressi laiali ajamine ja 102 tegewama ja klassiteadlikuma töölise wäljasaatmine, kellest 26 kõige juhtunumal kombel ära tapeti — see ühisi terroriseeris meie maaproletariaati sedawõrd, et iga julgem eneseapalvus wõimatuks sai. See õi joodsa pinna kodanuse kihutustööle ja kohalikkude mõju- ja wõimumeeste surweawaldustele. See raskendab weel märksa nagu nii raskest maaproletariaadi klassilise enesekorraldamise tööd.

Suureks takistuseks maatöölise organiseerimisel oli ka häälkandja puudus, kes kõigekülgselt maaproletariaadi huwidid oleks teeninud, tema kasuõid oleks kaitsnud. Samuti ei ole maatöölise korraldamine küllalt tarwilikku wastukõla leidnud maaharilaste-proletarlaste poolt, kes mitmesugustel põhjustel maaproletariaadi organiseerimistööst küllalt tarwiliku soojuse ja agarusega pole osa wõtnud, paljud neist koguni vastu töötanud. Isëaranis rõhutab kongress, et maatöölise korraldamisel tarwilik keskkoht puudus, kes agaralt nende huwide eest tegewuses oleks olnud. Selle tõttu jäid maatöölise huwid palga ja tööolude lahendamise segakomisjonides kaitseta. Puudulik maareform ja kuritarwitused ja ebanõhtused selle teostamisel ei leid-

itud tarwilikku wastutöötamist. Ja samuti ei saanud üksikute isearanis raskest seisukorras olevate maatööliste huwid tarwilikku ja agarat kaitsjet.

Kõike seda silmas pidades, awaldab maatööliste ametiühisuste kongress kõige waljemat ja kindlamat protesti Eesti tööliste liikumise rühumise, isearanis aga 1. Eesti ametiühisuste kongressi kohta tarwitatud surwe vastu. Kongress kutsub maatöölisi kõige agaramale ja hoogsamale enesekorraldamisele, rühutades, et tööliste enesekorraldusjes see jõud peitub, mis neid wabasajajesse wiib. Nähes maaharijaste-proletaarlaste leiget osawõtmist maatööliste korraldamise alal, kutsub kongress neid siin hoogsamasse ja julgemasse töösse proletariaadi enesewabastuse nimel. Ja lõpuks loodab kongress, et uued loodawad maatööliste keskkorraldused saawad kõige kindlamas ühenduses töötama kohalikkude maatööliste seltsidega, elustades maaproletaarlaste organiseerimistööd, juhtides nende klassiwõitlust ja juhidit wälja astudes nende igakülgsete huwide eest. Edasi toonitab kongress, et sõjaseaduse kätte all agaralt poliitilisi tagakuusamisi tööliste vastu jatkatakse. Sellepärast nõuab kongress wihimata sõjaseaduse ärahaotamist; samuti, et Ahtaw Kogu Liires korras vastu wõtaks täieliku amnestia kõigile, keda poliitilistes asjus karistatud on, wõi keda süüdistatakse wõi kinni hoitakse, samuti kõigile, kes poliitilise meelsuse tagakuusamise pärast on sunnitud Eestist wäljaspool wõi warjus elama."

Resolutsioon wõetakse 73 häälega vastu

K. Asti (sotsiaaldemokraatide) resolutsioon saab poost 61 häält.

M a a k ü s i m u s .

Kuna kongressi esimene päew ja teise päewa ennelõuna terwelt aruanneke ettekandmise peale kuulub, arutatakse päraslõunasel koosolekul maaküsimust.

Referent J. Wain seletab maaseaduse tehnikumise lugu ja näitab mõningaid wäärnähtusi, mis seaduse teostamisel ette tulewad. Lähirääkimistel jätub aga maaseadus ja tema teostamine õige kibeda ja teenitud arwustuse alla.

Sm. Wakermann Raplast näitab, et wõimata raske on maasaamine neil, kel ainelist jõudu ei ole. Tööloomad, mis rahwale antakse, on wiletjad. Mõistatöölised nõuawad ühismajapidamist, kuid sellele ei tulda wastu.

Sm. Tammiik Sangastest kaebab kohaliku riigimaade üfema peale, kes oma kätte mitu maatükki wõtnud, aga töörahwa maasaamise nõudmistele vastu ei jule.

Sm. Piiskar: Maauendusega tuleks ära kaotada see kord, mille all töörahwas senni ägas: maa abil töötawa rahwa kurnamine. Maaseadus niijugusel kujul, nagu ta Ahtawa Kogu poolt vastu wõetud, ei wi midagi pleanikindlalt läbi, ja wõimaldab neid wäärnähtusi, mille kohta siin igalpoolt kaebusi tõstetakse. Esiteks jääb suur osa maad

wõõrandamata ja teda ei jalku kõigile soowijalle. On alles jäänud maa müümise, rentimise ja partimise õigus, mis lubab maad üksikute isikute kätte koondada ja tema abil wõõrast tööjõudu ekspluateerida. Meil asub talumaade peal hulka poppe, keda talumehed nüüd kaitsuwad wälja kangujada. Neile oleks pidanud kindlustama elamisewõimalused sellel maal, kus nad asuwad.

Edasi on juhtnõõrid, mis maaseaduse elluwitmiseks maksuma pandud, puudulikud ja ühekülgsed. Maasaamise tingimised on äärmiselt raskeiks tehitud. Waranduseta põllutöölised ei jõua lihtsalt maad wõtta, sest nõutakse otjekohesest wäljamaksmist hoonete ja loomade eest, mis üle antakse. Laenu saamine on wõimata, sest maapank alles asutamata. Peale kõige aawad ametnikud, kes koha peal maaseadust teostawad, paruniõbralist poliitikat.

Maauendust wõib töörahwa huwides lõpuli kull ainult siis läbi wiia, kui kapitalistliku korra ajamei sotsialistlik kord määsma pandud. Praegu aga tuleks ajutada maaharijate ühinguid. See oleks ainuke wõimalus töölistel maad oma kätte wõtta ja pidada.

K. Asti näitab, et praeguse maaseaduse wastuwõtmisega ometi mõisnikkude wõim murtud on.

Hiumaa efitaja M a g g u s näitab, kuidas kohalikud wõimumehed mõisate ülewõtmise vastu töötawad. Sürgawere ja Tõrwa saadikud toonitawad sedasama. Wiimases kohas lähewad metsad suurtõõstuse ühingu kätte.

Sms L e p s näitab arwude najal, kuidas mõisnikud rahwast tööpäewade ja rendi näol juba mitmekordse hinna maa eest on wälja pigistanud. Waidleb mõisnikkudele tasu andmise vastu.

Põllutööminister P o o l kaitseb maaseaduse elluwitmist. Selle järele wõtub weel rida seitsimehiti lõna, kes kõik pea ühemeelselt näitawad, kui raske maasaamine maatöölistel on ja kui ebaõiglaselt maaseadust teostatakse. Sms K e e r d o kriipsutab alla mõijatest lahtilastawate tööliste wiletjat seisukorda.

J a n s toonitab, et maareformi läbiwitmisel on tarwis õppida. Räägib, et ei ole inimest, kes seda puhta südamega walmis oleksid teostama. Muwetssege inimesi, toonitab ta. (Wahelhiüde: „Onupoja poliitika!“) Kui palju on niijuguseid inimesi, näituseks, meil — sotsiaaldemokraatidel. (Wahelhiüded: „Lasete omad inimesed maha tappa!“ „Kus Willem Maasik!“)

Pandakse ette kaks lahkuinewat resolutsiooni: sms Piiskari poolt ja sotsiaaldemokraatide oma J. Waini poolt, peale nende weel J. L o s s m a n n i poolt. Resolutsioonid antakse Asti ettepanekul komisjoni, kes nad peab kokku sulatama.

(Järgneb.)

Resolutsioon maareformi teostamise kohta.

(Ettepannud sm. Piiskari poolt.)

Esimene üleriikline maatööliste ametühjuse kongress, pidades maareformi aluseks põhimõtte, et maa peab olema kogu rahwa ühiswaraks, aga mitte eraomandusena üksikute isikute käes kaubaasjaks ja töörahwa eksploateerimise abinõuks, rõhutab:

1. Asutawa Kogu maaseadus, mis wõõrandab ainult osa maad, ei wõimalda oma ulatuse poolest maasaamist töörahwa enamusele.

2. Maaseadus jätab alles maamüümise, ostmise, pantimise, rentimise, kapitalistlikul alusel pidamise, s. o. wõimalused maast ilma tööta sissetulekuid saada ja maa abil töölisi kurnata.

3. Täitsa kaitseta on jätud ka talumaadel asu- wad saunikud ja popsid, kuigi nad harilikult elawad omades majades ja sagèdasti hariwad taludest lahus- olewaid maatükke.

4. Wabariigi walitsuse poolt kinnitatud maare- formi teostamise määrused arendawad maaseadust ühekülgselt, enam endiste suurmaaomanikkude — mõisnikkude — kui tööliste huwides: maasaajaile müiakse inwentaar keskmise turuhinnaga kohe mak- setawa raha eest, mis töölistele wõimatuks teeb wõõ- randatud inwentaari saamise rahapuudusel, kuna aga teiselt poolt tarwilikuks peetakse endistele inwentaari omanikkudele tasu wälja maksta kolme kuu jooksul. Samuti tulewad hooned ära osta, kohe wälja maks- tes kunni 50 protsenti hinnast, wõi peale üüri oma kanda wõtta weel tulekinnitus, wananemistasu ja pa- randustööd. Isegi kasutada antawa inwentaari ja ehi- tusmaterjaali kohta tehtawaid lepinguid peawad töö- lised kindlustama wastutuswõimuliste käemeestega ehk rahaliste tagatistega, mis jällegi sünnitab ülesaa- mata raskusi töölistele, kuna odawa riiklise laenu küsimus senni alles hoopis lahendamata.

5. See olukord paneb töölisel-maatahtjad äär- miselt raskesse majanduslikku seisukorda, seda enam, et maasaajail juba esimesest aastast peale tuleb maksta täisrent maa eest, sunnib paljuid neist keelduma maa- wõtmisest, wõi hiljem tagasi astuma, nagu mitmel pool ette on tulnud, ehk jälle minema sõja ajal rik- kaks läinud angeldajate juure laenu nuruma, sattu- des sellega weel enam kapitalistide mõju alla.

6. Sellele lisaks tuleb weel see asjaolu, et ko- halikud maareformi teostajad ajawad tihti endiste oma- nikkude sõbralist maapoliitikat: paljud mõisad jae- takse ilma nähtawate põhjusteta endiste omanikkude kätte, kuna kohalikud maatamehed ja põllutöölised maast ilma jääwad; töörahwale antakse harilikult kõige wiltsamad mõisad, needki laastatult, wähesse ja alawäärtusliku inwentaariga, mis pealegi ootamata kallilt hinnatakse jne.

7. Talupoegade poolt on hoogu wõtnud hulga- lised rentnikkude ja popside lahitiitlemised ja wäl- jatõstmised, isegi aastaks pikendatud rendilepinguid ei taheta tunnistada. Selle tagajärjel peawad paljud sennised põlluharijad maapuudusel põlluharimisest

loobuma, sattudes seega wäljapääsematusse majandus- likku seisukorda, kuna aga samal ajal suured talu- ja mõisamaa lahmakad sööti jääwad.

8. Kongress nõuab sellepärast:

1) Kogu riigis maa täielikku kaubaringkäigust eraldamist kõigi maade kohta;

2) kõigi suurmaade otsekohest ja tasuta wõõ- randamist ühes inwentaariga;

3) talumaadest eestkätt neil asuwaile ja põllu- tööst elawaile saanikuile, popsidele tarwiliku maa wõõrandamist, samuti ka kalameestele, käsitöölis- tele j. t.;

4) inwentaari, hoonete ja ehitusmaterjaali tasuta andmist uutele asunikkudele maasaajaile;

5) pikaajalise odawa riiklise laenu kiiret wõõ- maldamist põlluharijatele ja selleks maapanga rutulist awamist;

6) maaandmise korraldamist nii, et mõisatöölisi sunnitud ei oleks mõisast wälja tõstma, waid et neile maasaamise wõimaldataks esimeses järjekorras;

7) oma ülesannetele mittewastawate maareformi teostajate otsekohest kõrwaldamist ja tarbekorral was- tutusele wõtmist;

8) alewite ja linnade maareformi läbiwiimist alustel, mis lubaksid neil omawalitsuse asutustel ajada ajakohast maapoliitikat — ühesõnaga — kongress nõuab maareformi teostamist alustel ja kujul, mis kindlustaksid maa ülemineku teda hariwa töörahwa kätte.

10. Kongress toonitab iseäranis, et mõisate jaga- mine tõstab töölisel lageda taewa alla ja ei anna maad teistele töölistele mitte. Tööliste ühingud mõisa- tes ei saa jalgu alla, kunni kapitalistlik kord wa- litseb.

Kongress soowitab siiski põllutöölisetele asutada tööühinguid ja energiliselt nõuda kõigi weel ülewõt- mata mõisate kiiret üleandmist ühes inwentaariga neile ühingutele ühismaapidamisena, sest ainult sel teel saaks osaltki kindlustada maa üleminekut töörah- wa kätte praeguses kodanlis-kapitalistlikus korras.

11. Kõiki nõudmisi üles seades hojatab kongress maatöölisi, et kodanlise walitsuskorra juures ja ka- pitalistlikus wahekordades maaseaduse kõiksugu „se- letamise“ katsed tööliste hulkadesse kergesti kahju- likke pettelootusi wõiwad tuua, mis töölisteklassi ker- gesti suurelt klassiwõitluse teelt kõwerteedele wõib eksitada.

12. Kõike seda arwesse wõttes otsustab kongress, et töölisteklassil tuleb wõidelda kõikide hulgalise wõitluse abinõudega, et maksma panna ja ellu wiia niisugune maaseadus, mis wõõrandab kõik suurmaa- pidamised ja mitte üksnes riitlmõisad ühes elawa ja eluta inwentaariga, ilma miski tasuta.

Wõõrandataw maa peab töörahwale saama ühis- maapidamisena. Kongress aga tunnistab, et niisu- gune maaseadus saab teoks ainult töörahwa riigis.

Resolutsioon saab poolt 48 häält, kuna teine re- solutsioon läbi kukub.

Resolutsioon poliitilise momendi kohta.

(Ettepanud sm. Kruusi poolt.)

Aastasadasid kestnud võitlus töö ja kapitaali wahel on praegusel silmapilgul oma terawamasse järku jõudnud. Kapitaali tekitatud suur ilmasõda on ühiskondlikud wastolud iseäranis selgelt ja terawalt ilmsiks toonud. Rahwamejandus on häwitatud. Töörahwast on nälg ja wiletsus. Kapitaal tahab oma wõimu edasi hoida ja teeb kõik, et endiselt maailma ja töölisteklassi üle edasi walitseda. Kuid kogu maailmas kaswab iga silmapilguga töölise keskel äratuune, et edasipüsiw kapitaalwalitsus töörahwast raskeid elutingimisi ainult pikendab. Sellepärast nõutakse kindlalt ja selgelt, et töölisteklass rewolutsioonilisel teel wõimu enese kätte wõtaks, oma diktatuuri maksma paneks ja sotsialistliku ühiskonna teostaks. Raske on see töölisteklassi võitlus, kuid ta liigub edasi wõimsalt, järelejätmata ja hoogsalt.

Töörahwast saab aru, et kodanlis-kapitalistliku korra paikamised ja kahwatud töö- ja palgaolude parandamised iseenesest jõuetud on täies ulatuses töölisteklassi seisukorda lõpuliikult parandama. Ainult põhjalik ühiskondlik rewolutsioon ja kapitalistliku korra kukutamine suudab sellele kindlamad ja püsiwamad alused panna.

Sellepärast on praegusel silmapilgul töölise ametiühisuste ülesandeks mitte ainult otsekohe majanduslik võitlus proletariaadi paremate ajeliste elutingimiste eest, waid nad peawad täie kindlusega ka iseseiswat poliitilist klassiwõitlust pidama. Selle otsuse tegi ka I Eesti ametiühisuste kongress läinud aasta sügisel. Ja seda otsust terwitab ja ühineb sellega ka maailma töölise ametiühisuste kongress.

Iseseisew rewolutsiooniline klassipoliitika peab kõigi töölise ja ametiühisuste päewahüüdnaks saama! Igasugune kokkulepe kodanlusega on wõimata ja hukkamõistetaw. Iseäranis rõhutab kongress, et sotsialistide osawõtmise kodanlisest walitsusest praegusel terawal klassiwõitluse silmapilgul töölise liikumisele äraandlik poliitika on. Kodanlisest walitsusest osawõtmise seob sotsialiste, kärbib nende nõudmiste ulatust, tumestab laialistes rahwahulkades klassiteadwust ja nõrgestab töölise rewolutsioonilist meelt ja wäerinda. Just kokkulepped kodanlusega on see, mis töölisteklassi ühist wäerinda lõhub. Wõimul olew kodanlus wõtab surweabinõusid rewolutsioonilise proletariaadi vastu tarwitusele. Seda peawad kaasa tege ma ka kodanlusega ühenduses olewad sotsialistid. Sellepärast wõideldes kodanluse vastu peab iseseisew töölise liikumine sama ägedalt ja kindlalt võitlust pidama ka kodanlusega liidus olewate sotsialistide vastu.

Kodanlus teeb järelandmisi ainult proletariaadi koondatud ridade ees. Kodanline ilmakord langeb ainult wõidurikka töörahwast wasara hoopide all. Olewat kodanlist korda arwustades ja lõhkudes, oma jõude kaswatades ja koondades sotsialistlikule pöördele vastu minna, — see on rewolutsioonilise töö-

rahwa esimene ja tähtsam päewapolitiline ülesanne praegusel silmapilgul. Ja selles äratundes hüüab kongress:

Maha igasugune kokkulepe kodanlusega!

Elagu iseseisew töölise klassiwõitlus!

Resolutsioon saab poolt 51 häält, kuna teine, M. Martna poolt ettepanud resolutsioon, saab poolt 39 häält.

—o—

I. mai mälestused 1919.

Tulime liiga wara: ametiühisustest polnud veel keegi rongikäiguks kokku tulnud. Nii oli meil aega oodata küll ja läksime vaatama, kuidas „sealpool“ asjad on, kas walmistatakse ka hoolega „mustade jõudude“ mahasurumiseks. Pealtnäha kõik rahulik, veel rahulikum kui hariikult. Kõik wõmmid on omale punased rinnamärgid saanud, mis neid üsna teiseks muudab. Kuid muidu ei kähku ei kahku, mõni suure kõhuga kaitseleitlane näib wahikorrale minewat ja see on kõik. Aga siiski mitte: „Estonjast“ mööda minnes walgatawat sisemises hoowis täake: siin ollakse walwel. Ja muidugi ollakse seda mitte ainult siin, meie sotsjaaldemokraatide wastutusel ja heakskiitmisel töötaw walitsus toimetab niisama tasa kui targu.

Kõikidel wastutulijatel on rinnus punased nädgid, kus trükitud suur käsusõna. Läheme Kaarli kiriku puisteele, istume pingile. Aeg läheb nii pikkamisi, wiimaks jõuab ta üheksa, siis pool kümne peale. Panen korraga tähele, et töölistemaja juures juba hulgake inimesi koos on. Läheme sinna. Juba teel näeme, et maja lippudega ehitud on, punaste Tippudega. Üle aasta on sellest, kui nägime endi punaseid lippusid wabalt tuule käes lehwimas. Ale aasta, kus pole sammunud töölise wäed nende järele, kuulates nende plaginat tuulehoogudes. Rinnus hakkab peksma, nähes neid töö ja kapitaali igawese võitluse sümboliseid.

Maja ümbrus on inimesi kui murdu täis. Kõigi nägudel tõsine ilme, ei ole kellegil wist hõiskamiseks andi. Akendest ilmuwad uued punased lipud, rulliwad lahti ja uhkelt säravad suured sõnad: Kõigi maade töölised, ühinegem! Elagu 3. internatsionaal! — Käime edasi-tagasi, waewaga inimeste hulgast läbi pääsedes. Teretame tuttawaid seltsimehi, kes kõik juba kokku on kogunud.

Ilmuwad mõned kaitseleitlased paarikaupa, püüdes rahwast laiali ajada. Pilkesõnade rahe sajab neile vastu; ära nähes oma jõuetust, ei uuenda nad oma katseid.

Ootawast töölistehulgast käib nõksatus läbi; sunnem hulk hakkab Peetri poole ruttama. „Raudteelased juba siin!“ — kõlawad hüüded. Ruttame ühes teisega. Raudteelased seisawad korraldatud ridades oma veel 1905. a. wabriku lipu all. Peale selle on neil veel kaks punast lippu lehwimas. Meestel on uhked, fõsised näod: nendel on õigus esimesed olla rongikäigus. Raudteelastele seltsiwad warsti ametiühisused lehwivate lippudega. Parajasti, kui ametiühisus plat-

sile liigub, kajawad ülevalt Toompea teelt komandosõnad, tuleb kiirelt marssides salk soldatid, püsside tikud läigiwad. Lipukandja pöörab platsile ja läheb ohwitseri nina alt rahulikult lipuga läbi, seltsides siis teistega rongikäigus. Julgemad järgnewad temale. Soldatitele, õigem koolipoistele soldatimundris, sajab hüüdeid wastu: Kuhu teie lähete, soldatid? — Häbi! jne. Ohwitser, kes siamaani salga ees kui tõsine mees kunagi on sammunud, ilma et ta pilku kõrwale heidaks, hakkab närwilikuks saama. Rahutuid pilke puustest olewa rahwa peale heites hakkab ta waljusti komandama, et koolipoiste tähelepanemist hüüetest eemale juhtida. Salk pöörab töölistemaja poole. Temaga ühel ajal tuleb sinna ka linna poolt salk wäljawalitud kaitseliitlasi. Mõlema salga wahele jookseb wäike koer, ja pead kord ühele, kord teisele poole pöörates hulub ta waljusti. Uulits kajab rahwa pilkawast naerust, kolawad püssimeeste kohta sihitud sõimusõnad. Esimesest salgast jaguneb kümnekond meest, kes ülema juhatusel töölistemajasse tungiwad, punaseid lippusid ära kiskuma. Samal ajal õmuwad junkrute ja ohwitseridega täidetud autod. Üks nendest, kuulipildujad peal, kihutab Peetri juure. Rongikäigus seisjatele tööliste kästakse ära minna, muidu saab tuld antud. Kuulipilduja toru all nakkawad tööliste read linna poole liikuma, lipud ees. Antakse uus käsk: lipud ära anda. Sõnakuulelikud teenrid jooksewad seda täitma. Ametiühisused aga päästawad oma lipud ära, kuna nad need warda küljest lahti wõtawad ja ära peidawad. Püüdjatele jääb saagiks ainult warras. Raudteelased piiratakse Harju uulitsal uue kaitseliitlaste salga poolt sisse. Lühikese rüseelemise järele on lipud autole pandud, mille juhid ruttawad kallist saaki kindlamasse kohta wiima. Töölised seltsiwad teistega puustest.

Junkruid ja koolilõpilasi on waheajal rohkem ilmunud. Kuid kõik käsud laiali minna ei mõju. Rahwas woorib endiselt mööda puusteid ja kõnniteid, pilgates ja häbistades rahulise meelega wägistajaid. Hakatakse üksikuid isikuid, kes midagi iseäralikku juhtub püssimeeste kohta ütleva, kinni wiima. Paljud saawad niisugusel juhtumisel prii sõidu autos, teised peawad aga jala tääkide wahel minema. Kuid kinniwõtmised ei awita, rahwas ei näi mõtlewatki laialimnemise peale.

Töölistemaja on kaitseliidu poolt ümber piiratud, ligi ei lasta kedagi. Huwitaw on waadata neid piirajaid — paljud kintspükses Balti parunite wõsud, siis meie raswased suurkaupmehed ja majaperemehed. Kõik kõnelewad Saksa keeles. Junkrute hulka on pealegi ka parunid endid peitnud, aga warjuks selgaaetud lambanahkne kasukas ei suuda pettust täielikuks teha. — Jälle wõib näha, kelie walitsus meil õieti olemas on ja kes teda kaitsewad. Rahwawäelasi pole ühtegi näha, nendest nende wendade — tööliste timukaid ei saa teha. Wäetimate laste suuga peate seda kiitust kuulutama!

Püssimehed hakkawad ülemate käsul energilisemalt rahwast laiali kihutama. Salk neist läheb jookstes uulitsa nurga poole, kus rohkem inimesi on. „Andke tina!“ hüüab keegi neile järele. Ohwitser pöörab jär-

sult ümber, kuid ümberringi on ainult hürwitawad näod, hüüdjat pole mõtetki tabada.

Ühte wõib kõigest 1. mai juhtumistest kindlasti oletada. Töölised wõiwad sellest õppida. Nende tulewik on nende eneste teha.

† Ed. Hammeri käsikirjadest.

—o—

Kiri Eesti pursuile.

Kõige pealt minu kompliment: oh Eesti pursuj... sa oled üks jumalik meesterahwas! Sa oled wõrdlemata omas elamises ja awalustes. Sa oled üks taewa kingitus. Sa oled... ma ei leia sõnu, mis sa kõik oled. See on ärarääkimata ja üleskirjutamata. Sind karakteriseerides wõin tuua ainult mõne üksiku joone su lõpmata arsenaalist. Lepi sellegagi seekord.

Waata, kulla Eesti pursui, su tüülikam waenlane on tööline. See tööline on kui piipratera su magusa „kisseli“ sees — see nimi üksi paneb juba su sise-mised asjad käärima. Ja ometi oled sa kui peni seotud selle „neetud“ töölise sappa. Mis hinnus — sa ei saa sammugi astuda selle tööliseta. Sa sureksid nalga ja jääksid ulualuseta ja alasti ilma tööliseta. Su maja laguneks ära, su piüksid kuluksid läbi ja su esimagu, mis nii wõdurõmsalt su issanda kiituseks kerkib, langeks kui tühi sepa' lõõts kolme kortsuga alla sügawusse. Ja ei oleks kedagi, kes teeks sulle uue maja, uued piüksid ja uue „maise ringi“ westinööpide ja paksu uuriketi alla. Sellepärast on tööliste tõrkumised kõige rahutumad sarnapilgud su elus: nad ähwardawad su maiset ringi.

Mõtle, mis traagiline on su seisukord! Su majanduslikud kasud nõuawad, et oleks ikka vähem isandaid ja kaswaks ikka suuremaks teenijate arv. Mida rohkem töölisi, seda odawamalt nad produtseeriwad, seda rohkem sünnitawad nad wäärtusi. Mida vähem isandaid, seda vähem konkurenta, seda rohkem langeb loodud wäärtustest üksiku isanda tasku. Oma majanduslikke kasude nimel pead sa hüüdma: töölised, siginege ja täitke maad. Teid saagu palju kui tähti taewas ja liiwa mere ääres. Aga poliitiliselt... peaksid need töölised wiimseni kärwama... Sest mida vähem on isandaid ja rohkem töölisi, seda kardetawamaks muutub isandate seisukord. Ja nüüd, kullakallis pursuikene, pead sa laweerima — majanduse ja poliitika wahel. Su suur magu tingib palju töölisi. Aga et palju töölisi ka palju hädaohtu tähendab, siis tõmbad wahetewahel piüksirihma diplomaatlikult koomale. Sest parem ikka pool muna kui tühi koor.

Sellest kõigest saan ma aru. Ma saan sinust teinekord väga hästi aru, waene waewatud pursuikene, kui palju unefa õid maksab sulle su punga ja esimao paisumine, et su liitsentsid mitte kaduma ei läheks ja su pisuhännad warade kokkutoomises wahet ei teeks. Sa oled wiimasel ajal väga „närwöös“, ma saan sest aru, waene pursuikene, sinu aktsiad kõiguwad juba mitmed aastad ja lõppu ei ole nähagi.

Aga ühte ei saa ma mitte aru: su imelikke jutte 1. mai pidutsemiste puhul. Ei, kulla kena pursuikene, sa lähed mul kahtlaseks. Sinul ei ole enam mõni kruwi

korras. Ara ole ometi narr ja ära tee skandaali! Mõtle ometi, mis hakaksid kõigi maade proletaarlastel peale, kui nende kallis „leiwaisakene“ — Eesti jumalik pursuikene, koliks esialgu Seewaldj... Wäriin käib üle ihu, selle peale mõeldes.

Sa tarwitad töölist-orja, aga tööline kodanik on sinu meelest jõledus. Ja sellepärast ei saali sa silma otsas, kui tööline iseseiswa, enesemäärawa kodanikuna esineb. Ja et tal üks päew aastas on, kus ta oma kodaniku-iseseiswust ja enesemääramist sulle päris pidulikult silme wahele hõõrub, wihkad sa 1. maid weel rohkem kui oma ämma. Aga nagu sa oma ämmalegi teinekord sunnitud oled wiisakalt naeratama ja natuke perekondlikku nalja tegema — ehk küll ta südames kõikide sarwikute juure saadaksid — sunnib sinu „diplomaatia“ ka töölise esimese mai esinemisi magushapu näoga „põhjusmõtteikult“ sanktsioneerima. Weel enam sa jumalik pursuikene, oled nii kallimeelne, et isegi õpetama tuled, kuidas tööline estimest maid peaks pühitsema ja end üles pidama. Ja siis tuleb ikka välja, et need töölised — mis nad ka tehku ja kuidas ka olgu — kunagi seda õiget tooni ei taba, nagu sinu arwates, waene, tiisatud pursuikene, see esimene mai õige kujunema peaks. Et tekib kohe soov, sa tark pursuikene, peaksid kord ühe proowitunni andma kõigi maade proletaarlastele. Peaksid kokku korjama kõik omad naised ja lapsed, sugulased ja sõbrad ja punaste lipude rongikäigus minema heinaturult Kadriorgu. Et kõik näeksid, kuidas niisugune asi „saab tehtud“, nagu kord ja kohus. Nüüd on aga teoreetiliselt raske üksteisest aru saada.

Ja lõpupoolest, mu pursuikene, mis sa siis õige tahad, et esimesel mail peaks sündima?

Wõtame niisuguse näituse: üle kodumaa, igas linnas ja alewis on suured, hiilgawad tööliste rongikäigud. Meeleolu on nii kõrge, et kõik wastutulewad pursuid läbi peksetakse ja kõik kodanlised aknad sisse lüüakse. Paiguti läheb isegi wõim nõukogude kätte. Kuidas sulle, kulla pursuikene, meeldiks niisugune wariatsioon? Sa wist silitaksid käeseljaga tagumisi hemisfääre ja hüüaksid julgustawalt: tubli, poisid, nii on õige! Waat' see on alles esimene mai, sort poberii!

Ei, minu hea pursuikene, niisugust asja sa ei ihalda. Iga 1. mai eel kannad sa mitu päewa kanaanika oma ihu peal ja palud seda jumalat, keda sa harilikult sugugi ei usu, et ta kõik asjad heaks käänaks. See wariatsioon on sulle kõige vähem wastuwõetaw, sa hüüaksid kohe politsei järele ja su ajalehed, kui nad weel ellu jääwad, kaebaksid kuude kaupa „wägivallast“ ja „metsikusest“ ja propageeriksid „euroopalikku kultuuri“.

Tänawune esimene mai oli Eestis kõigiti „euroopalik“. Iseseiswad sotsialistid juhtisid rongi ja sotsiaaldemokraatlik politsei pidas korda — ja ehk küll mõlemal pool sotsialism tooni andis ja kandwaks jõuks oli, korda ei rikkunud keegi. Ei pekseid ühtegi pursuid läbi, ei löödud ühtegi akent sisse, ega wõetud ühtegi asutust üle. Aga sina, jumalik Eesti pursuikene, illike, ei olnud jällegi rahul. Sa kaebasid osawõtmise teiguse üle, Kruusi kõne ei olewat küllalt rewolutsiooniline olnud ja nõukogude Wenemaad ei olewat

küllalt sütitawalt elada lastud! Ah sind, hellitatud isandat — ei sinu meele järele saa kunagi olla. Sinule ei ole keegi kunagi eht. Tööline ei ole „tõsine“ tööline, tööliste juhid ei ole „tõsised“ juhid, ainuke tõsine ja eht asi siin ilmas oled sa ise. Sina puukindl, tõsine pursui! Alles kui sina millestki osa wõtad, on see suur ja „rahwarikas“, ainult sina pead neid tõsiseid rewolutsioonilisi kõnesid ja kui sina seal Tartus rahulepingu puhul nõukogude Wenemaad elada lasid, tuli see tõsisest südamest — kõik rupsikid laulsid kooris kaasa.

Sina, kena pursuikene, oled meid ikka hirmutanud Naroowa taguste eeskujudega ja kõik mis sealt tuli, oli juba ette ja nägemata jõe su silmis. Aga tänawu seadsid sa meile enamlast eeskujuks. Ahaa! Wenemaal on esimene mai tööpäew! Isegi Lenin pühib tänawaid ja koristab sõnnikut — ja teie siin pidutsete! Ah sa kena mehike, no miks sa siis Lenini eeskujul ka ise oma sõnnikut esimesel mail ei koristanud? Kui Lenin Wenemaal nii palju sõnnikut on kogunud, et mitte aega ei ole esimest maid pühitseda, siis teab Lenin ja iga Wenemaa kommunist: seda sõnnikut oleme ise teinud ja ise peame ta ka koristama. Aga sina, mu jumalik Eesti pursui, teed ainult sõnnikut ja tahad, et seda teised peaksid esimesel mail pidulikult koristama. Ei, wend, siin on ikka waks wahet. Kui sa targem oled, kui sa ennast näitad, siis saad isegi aru... millal ka Eesti wabariigis 1. mai tööpäewaks wõiks muutuda.

Siis kui niisugune kord walitsema hakkab, et teine inimene mitte enam teise sõnniku koristamisest elada ei tarwitse.

Milli Mallikas.

—o—

Mispärast ma neid toetan?

Hoiat, Caewataat, meid sõprade eest, waenlastega saame isegi hakkama!

Pakju kõhuga isand waatas üle kuldprillide saladuslikult oma kaaslaste otsa, tõmbas kulnud kortsu ja ütles:

„Sa küsid, mispärast ma neid toetan? Mina, mõisa omanik ja miljonäär, kapitalist, „burshui“ jne, jne, jne. Saan aru, et sulle arusaamata on. Mina ja sofsid! Mis on meil ühist! Ükskõik! Oled mu lapsepõlwe sõber. Seletan sulle kõik ära.“

Wisti mäletad, kui wiimast korda teineteist nägime, olin wäike nina, harilik bürger. See oli wisti kuue, ei mitte, wite aasta eest. See oli sõda, mis mind kõrgele tõstis. Sõda.

Rääkigu need punased ja sentimentaalsed unis-tajad mis tahawad, aga sõda on üks pagana hea asi. Jõudsin paari aasta jooksul nii kaugele, et ühe wäikse mõisa ostsin. Paarsada tuhat jät weel tasku. Käbarad hakkasid hästi käima. Kuid seal tuli rewolutsioon. Mul tõusid juuksed pästi. Olgu tänatud Kerenski ja teised „nina“, hakatuses jaks asi wana wiisi. Taskud paisusid kiirelt.

Kuradi punased! Ilmas ei unusta ma ära neid uneta õid, neid murekarikaid, mis ma tühiendama

pidin. Onnaks tulid jaksasjed. Sain natukene puhata. Minul ei oleks midagi olnud selle vastu, et nad meile oleks jäänud. Ise ma suur Eesti keele mees ei ole, nagu näed. Kuid läksid ära, nagu tead. Arwastin tingimata, et nüüd hakkawad meie tahmanäod peale. Olid nad ju küll kannatada saanud. Eugesin ennast kadunuks. Tegin isegi plaani väljamaale sõita.

Kes päästis mind? Maaliti? Ekshid. Meid miljonäärised päästsid sotsiaaldemokraadid. Jah. Ära äja silmad punni. Sest poleks neid olnud, oleks meie töölised tingimata kommunistide poole ehk es-eride poole läinud. Ja siis? Proschtschaj kapital. Tead, mis Sotsiaaldemokraat kirjutas: „Ennem kommunistid, emem enamfased, kui mustafajalised“. Selle eest tänan teda. Sellega ta rahustas tahmanägede tundeid.

Tead, ma olen ka omal ajal hingeteadust õpinud. Arwan, et ei ekshi, kui ütlen: Wiimasel ajal on märgata töölise hingeelus mingisugust uut wõutu, uut „kategorilist imperatiivi“, mis nõuab, et tööline tingimata klassiwõitlusest osa wõtaks. Ma nimetan seda klassiliseks südameetunnistuseks. Kuid tööline on ka egoist. Ta kardab oma elu eest. Ta tahab kodanlist rahu maitsta, sealjuures aga teada, et ta oma kohuseid proletariadi vastu täidab. On tarwis asjad nii sisse seada, et töölisel klassiline südameetunnistus rahul oleks, sealjuures aga ka egoistlik enesearmastus rahustatud saaks.

Kõiki neid tingimisi pakub sotsiaaldemokraatia. Kui tööline sotsiaaldemokraat on, siis tunneb ta nagu täidaks ja oma kohut klassi ees, sealjuures aga istub ta rahulikkult kodus. Partei häälkandja kirjutas enne Ajutawa Kogu walimisi väga punaselt. Selle eest peame teda jüdamesti tänama. Neid kolawaid sõnu oli selleks tarwis, et tööline tähelegi ei pane, et partei aktiivselt midagi jema heaks ära ei tee. Hea küll. Sotsid jaid Ajutawas Kogus kõige suuremaks parteiks. Sellega päästsid nad Eesti kodanluse rewolutsiooni eest. Tööline teab, et tal Ajutawas Kogus esitajad on. Need muidugi kaitsewad ta huwitsid. Nad peawad werstapikkuseid kõnepsid. Näha ju, et kaitsewad. Sel ajal maitseme meie, miljonäärid, rahu. Meie teame, et töölised nüüd meile midagi ei tee. Nende tähelepanek on kõnede peale pööratud. Aitäh, sotsiaaldemokraadid! Kõnelege nii kaua, kui ma ükskord maa sees mädanen. Siis pole enam tarwis. Siis wõiwad tahmanäod aru saada ja minu miljonid ära wõtta.

Weel üks fore abinõu on „neid“ rahustada. Sots kirjutas: Iga arusaaja tööline teab, et sotsialism nii ruttu läbiwiidaw ei ole. Iga poliitiliselt küps proletarlane teab, et sotsialismile teostamine palju aega wõtab. Ainult naiwsed, lapsikud wõiwad arwata, et proletariaadi diktaatuur töölise seisukorda parandab. Sellepärast elagu demokraatia jne.

Saad aru? Need sõnad mõjuwad nende töölise peale, kes „arusaajad, küpsed, mittenaiwsed“ tahawad olla, nii tugewalt, palju enam, sada korda

enam, kui „Kaja“ sõnad. See on üks kõige parematelt kihwtidest, unerohitudest, sest ta on magus. Meie „Kaja“ ei oskaks „neid“ waigistada. Selle teenuse eest tänan mina, miljonäär, ajnult Sotji. Ma tean, et nüüd, 20. aastafajal see ainus abinõu on „neid“ rahustada, sest piisibega meie ei tee neile midagi. Inglased on ammu jeda aru saanud. Nad andsid ammu oma tahmanägedele suure hulga wabadusi, trüki- ja sõnawabaduse, nagu meie lapselise ilusa mängukanni anname, kui ta piisib. Näed ise, kui head tagajärjed. Inglise töölised on tõesti rahul.

Muidugi, see abinõu ei aita ka väga kaua. Kuid paarkümmend aastat siiski. Ma olen ka majandusteadust uurinud. Tean, et ükskord tingimata sotsialism tuleb. Mul on aga peaaft, et ta paarkümmend aastat ootaks.

Sotsiaaldemokraat on see uus Subaator, kes mulle appi tuleb, sest teda üksi usaldawad töölised. Sellepärast ei määratlenud nad, kui sotsid inglasi palusid. Nii kindel on nende usaldus.

Sa ehk ütled, et sotsid siiski Ajutawas Kogus wõrdlewa enamuse said, et see ehk on meile kardetaw. Mitte sugugi. Ma tean, et wäike häälteenamus midagi täbi ei saa wiia siis, kui terwe majanduslik ja poliitiline kord riigis häältewähemuse poolt saab kaitstud. Kindluse kaitsejaid on alati kümme korda wähem kui pealetungijaid. Oleks sotsid näiuseks 10 protsenti kõigist häältest saanud, oleks ehk meil nõukogude wabaritik. Rõõmustan, et nendel enamus on. Jah, waata. Elagu sotsiaaldemokraadid. Peab aga ettewaatlik olema. Ega nad ise aru ei saa, kui armsad nad mulle on. Ei tohi neid aru saada lasta. Awalikult peab muidugi neid sõimama. See on ainult kodanluse taktika. Minu seltsimehed, kaaswõitlejad suuremalt jaolt ka ei saa aru, kui kasulikud need töölise juhid meile on. Kõigile ei maksa ütelda. Saawad wiimaks tahmanäod teada. Elagu sotsiaaldemokraadid!..“

Kogemata peast kuulunud

Ewald Udwer.

Wastutaw toimetaja: Jaan Piiskar.

Wäljaandja: Hans Kruus.

S. D. K. S. „Walwaja“. 15. mail s. a.

Pidu-õhtu

Eeskawa:

Näitemängud: „Simson“. 1 waatuses.

„Wabaks mõistetud“, 1 waatuses.

Peale selle mitmesugused lõbustused muusika saatel.

Pidu algus kell 7 õhtu,

lõpp kell pool 12 öösi.

Eestseisus.